

'Ciutadanes' reivindicades

Josep Maria Huertas

Autora i precursora

No seria fàcil trobar un llibre on sortissin compartint la pàgina de crèdits una autora i una precursora. Això ha succeït a *Ciutadanes. Ruta de les dones de Barcelona, l'Hospitalet, Sant Adrià*, que ha editat l'Ajuntament de Barcelona a través de l'Institut del Paisatge Urbà. L'autora és la popular Isabel-Clara Simó i la precursora la historiadora Isabel Segura, que el 1995 va publicar *Guia de dones de Barcelona*, un seguit de recorreguts a través dels segles que volien oferir una visió de la ciutat des de l'òptica femenina. Segura aprofitava aleshores l'ocasió per emprendre una campanya perquè el nomenclàtor dels carrers, clarament descompensat a favor dels homes, s'equilibrés una mica més, cosa parcialment aconseguida en aquests darrers anys.

Isabel-Clara Simó es reconeix deutora del treball d'Isabel Segura des de la introducció, quan no té cap problema a dir que va fer "una imprescindible descoberta" en llegir el llibre de la precursora quan va acceptar l'encàrrec de confegir uns itineraris urbans des del punt de vista femení, sis a Barcelona, un a l'Hospitalet i un darrer a Sant Adrià de Besòs. Al marge de qualsevol altra consideració, un no pot deixar de pensar que sovint les institucions editen textos importants –i Simó té raó: el de Segura ho és– i no saben fer-los arribar al lector, els manca el cuc que les editorials privades solen tenir.

La diferència entre la manera de concebre un llibre i l'altre és la visió d'historiadora que domina *Guia de dones* i la voluntat divulgadora que s'ha autoimposat Isabel-Clara Simó. Simó ha dividit el seu treball en dues parts ben diferenciades.

En la primera, emmarcada a Barcelona, tres dels itineraris transcorren a la ciutat antiga (*Dones al poder, Menestrals i científiques* i *Dones del poble*), el quart (*Artistes, burgeses i revolucionàries*) reparteix el passeig entre l'Eixample, Sants, Montjuïc i Gràcia; el cinquè (*Dones de la burgesia*) torna a insistir en el món de la burgesia, ara a Sarrià i les Corts, i el sisè (*Dones que s'organitzen*) té lloc a Horta i al Guinardó.

La capacitat provada de Simó d'explicar històries destaca sobretot en els quatre primers itineraris, on ens explica,

La novel·lista Isabel-Clara Simó ha escrit un llibre de divulgació. FRANCESC MELCION

**Cal destacar
la capacitat
provada de Simó
d'explicar
històries**

per exemple, que el vell carrer de la Flor del Lliri, situat prop del mercat de Santa Caterina, era el de les dides, uns personatges avui pràcticament inexistents, però popularíssims en un altre temps. Sabem també que una roba signada per Elisava, conservada al Museu Tèxtil i de la Indumentària, és potser la més antiga firmada per algú que es conserva a Europa, o que l'abril del 1624 hi va haver una revolta de filateres al carrer de Montcada, o que les dones que tenien cura dels malalts de lepra es coneixien com a *margaridoies*. Ho explica amb amenitat i força, perquè

els lectors i lectores s'ho passin bé i també perquè prenguin consciència de la marginació de la dona al llarg dels temps.

Simó inclou també textos d'altres autores (Montserrat Roig, Clementina Arderiu, Maria Aurèlia Capmany, Cristina Peri Rossi...) com a complement dels seus itineraris, i de pas algunes biografies de ciutadanes que van servir d'exemple al seu moment.

Havent quedat palès que el llibre és suggestiu per molts motius, paga la pena dir també que *Dones que s'organitzen*, el darrer itinerari barceloní, situat a Horta i el Guinardó, és el més coix de tots, i que un hi troba a faltar alguna cosa més que les bugaderes d'Horta i la líder anarquista Frederica Montseny.

Tot i que *Dones que s'organitzen* potser no era el títol més indicat, hi he trobat a faltar personatges que són al nomenclàtor, com ara *donya* Quimet, mestra popular i tia del doctor Josep Trueta, les treballadores conegudes com *les dones del cànem* –que tenen una placa a la rambla

del Poblenou, igual que *donya* Quimet–, Joana Tomàs, una dona del Clot que va lluitar per la millora de les condicions de vida del seu barri i que va merèixer uns jardins que porten el seu nom, i alguna lluitadora de les fàbriques de Sant Andreu.

El mateix retret es podria fer als més aviat pobres itineraris de l'Hospitalet –on un hi troba a faltar, per exemple, la famosa Pura, la lluitadora de les barraques de la Bomba primer, i després de Bellvitge–, i Sant Adrià, on les *adrianes* –dones del Camp de la Bota organitzades en una associació admirable– són una fita a tenir ben present, que no es pot menystenir.

És com si a Isabel-Clara Simó, que mai defalleix, li hagués mancat en la segona part de *Ciutadanes* la força que demostra en la primera part d'aquest llibre atractiu que ella, generosament, comparteix amb la precursora, la infatigable Isabel Segura, que continua lluitant per una ciutat més justa amb les dones.

Parlem-ne

Joan Solà

A París no em banyava

Amb els pronoms febles els catalans fem meravelles. L'altre dia l'*Enigmàrius* proposava *Qui n'està tocat no hi toca* i advertia que paréssim esment en els dos pronoms febles, que en total sumaven més lletres que la resposta: *ala. Aquell està tocat de l'ala* és equivalent a *Aquell no hi toca*. També diem que *Li falta un bull*, expressió prou divertida que avui té un equivalent no menys divertit, també culinari: *Li falta un tomb de microones*, que, ¿per què no?, demà podria esdevenir simplement *Li falta un tomb*: l'el·lipsi la fa encara més "interessant", perquè ens invita a col·laborar, a desvetllar-nos, a no viure bocabadats davant el plasma, que ja és més gros que el nostre cervell.

Si dic *A París no em banyava* vull dir que en aquells anys que descobriem el nord-enllà, a França els hotels eren una veritable desgràcia: a les habitacions no hi havia ni bany ni dutxa ni... vàter, i us donaven la clau per anar a un recambro de mals endreços d'un llarg passadís (... i ara no són gaire millors). Per tant, ja sabia que quan éreu a París no us calia pensar en filigranes d'ablucions: anàveu de cap als cines o a les llibreries de vell i, apa, ja em dutxaré demà a casa. Però si dic *A París jo no m'hi banyava* vull dir que jo aleshores era un enamorat de la natació i anava cercant indrets amb llocs espectaculars per banyar-m'hi (com ara vénen d'arreu a patinar a la plaça del Macba de Barcelona i com des de sempre hi ha hagut corrués cap als espectaculars banys de Budapest); però que no em volia banyar pas al Sena: *A París jo no m'hi banyava*, doncs. Que és una cosa ben diferent de dir *A París jo no em banyava*: si tenia prou calés, buscava un hotel de vint-i-cinc estrelles i aleshores ja ho crec que em podia banyar (i dutxar i aquell etc.).

No és igual, doncs, [1] *A París jo no m'hi banyava* que [2] *A París jo no em banyava*. Com els deia l'altre dia, vostès rai: vostès ho veuen clar. Però els pobres lingüistes no han arribat a poder explicar això fins abans-d'ahir, per no dir que molts (ara pseudolingüistes o pseudogramàtics o només badoocs o potser simplement "conservadors", és a dir mandrosos de fer funcionar el cervell, i "per tant" disposats a negar l'evidència i a "engarjolar" els herètics) encara no ho han descobert, i "per tant" encara poden continuar dient que vi-gilem a no cometre un "pleonasma" fent servir el perillós pronom *hi* en el cas [1]. Doncs els lingüistes simplement distingeixen els *circumstancials del predicat dels circumstancials de l'oració*. En el cas [1] tenim un c. del predicat, del verb *banyar-se*: "Jo no em volia banyar a París (al Sena), però sí a Mainz (al Rin)". Com que a París afecta el verb, si poso el locatiu abans l'he de pronominalitzar (*hi*). El cas [2] és un c. d'oració: "Quan sóc a París, no em banyo". ¿Què (em) passa quan sóc a París?: que no em banyo. Això vol dir "c. d'oració", que afecta tota l'oració: *no em banyo* és una cosa que em passa *quan sóc a París*. Observin que ara no hi ha cap pronom.